

Kommentit Pirkanmaan biodiversiteettiohjelma Lumon ohjelmaluonnoksesta (18.3.2022)

Maakunnallisesta monimuotoisuusohjelmasta puuttuvat konkreettiset tavoitteet

Ensimmäisenä maakuntana Pirkanmaalle laaditaan omaa maakunnallista biodiversiteettiohjelmaa, jonka taustaksi on valmistunut selvitys Pirkanmaan uhanalaisista lajeista ja luontotyypeistä. Valmistelutyöhön on osallistunut laaja joukko maakunnan toimijoita, mikä antaa mahdollisuuden yhteistyön kehittämiseen jatkossakin. Ohjelmassa esitetyt periaatteet monimuotoisuuden vahvistamiseksi ovat oikeansuuntaisia, vaikka ne jäävätkin laadullisiksi. Työryhmän työ on kuitenkin jäänyt puolitiehen: kokoelmaksi hyviä periaatteita ilman määrällistä konkretiaa. Määrällisten tavoitteiden asettaminen toisi ohjelmaan konkretiaa, jolloin ohjelma voisi toimia suunnannäyttäjänä myös muille maakunnille.

Ohjelmaluonnoksessa ei edes viitata määrällisiin tavoitteisiin, vaikka edellinen kansallinen monimuotoisuusohjelma on edelleen voimassa. Ilman konkretiaa ohjelman tavoite ei toteudu: vasta kunnianhimoisten määrällisten tavoitteiden asettaminen antaisi viestin, että monimuotoisuutta halutaan nyt todenteolla vahvistaa. Ilman määrällisiä tavoitteita on myös mahdotonta seurata ohjelman toteutumista.

Ohjelmaluonnos ei ilmennä todellista halua vahvistaa monimuotoisuutta

Kiitämme mahdollisuudesta osallistua ohjelman ohjausryhmän työhön. Ohjausryhmälle on työn aikana useaan otteeseen kerrottu, että maakunnallisesta ohjelmasta voidaan tehdä juuri niin hyvä, kuin halutaan. Kansalliset tavoitteet eivät estä asettamasta kunnianhimoisia maakunnallisia tavoitteita. Kun määrällisiä tavoitteita ei haluta siltikään asettaa, ei se kerro enää siitä, että halutaan tehdä monimuotoisuuden vahvistamisen kannalta mahdollisimman hyvä ohjelma. Tällaisenaan ohjelman vaikutukset jäävät kuitenkin pieniksi ja sattumanvaraisiksi.

Kansallisten BD-strategioiden ja toimintaohjelmien vaikutusarvioinneissa on todettu tehtyjen toimien olevan perusteltuja ja hyviä, mutta niiden jääneen määrältään täysin riittämättömäksi. Monimuotoisuuden heikkenemistä ei ole saatu edes hidastettua, saati pysäytettyä nykyisillä toimilla. Tämäkin korostaa määrällisten tavoitteiden (konkretian)

merkitystä. Mikäli monimuotoisuutta halutaan todella vahvistaa, tarvitaan parempia keinoja, laajamittaisempaa toimintaa ja kunnianhimoiset määrälliset tavoitteet.

Kun tiedetään, että nykyiset hyvät käytännöt ovat mittaluokaltaan luontokadon torjumisessa täysin riittämättömiä, mutta uusia, vaikuttavia määrällisiä tavoitteita ei aseteta, ohjelma ei ilmennä todellista halua vahvistaa monimuotoisuutta. EU:ssa valmistellaan jäsenmaita sitovaa elinympäristöjen ennallistamisvelvoitetta määrällisine tavoitteineen. Tämän taustalla on todellisuus, jossa vapaaehtoisuuteen perustuva ennallistaminen ei ole toteutunut tarvittavalla tavalla, vaan elinympäristöjen hävittäminen ja heikentyminen on entisestään kiihtynyt.

SLL Pirkanmaa esittää, että ohjelmaa täydennetään sen jälkeen, kun valtakunnalliset tavoitteet täsmentyvät ja että nämä tavoitteet otetaan huomioon laadittavassa toimintaohjelmassa.

On kuitenkin samalla ymmärrettävä, että kansallinen ohjelma koskee koko Suomea, jossa nykyinen suojelualueverkosto painottuu Pohjois-Suomeen. Lapin monimuotoisuuden vahvistaminen ei vahvista Pirkanmaan luonnon monimuotoisuutta. Siksi maakunnallisessa ohjelmassa ei pitäisi myöskään tyytyä vain valtakunnalliseen toteutukseen, mikäli halutaan vahvistaa monimuotoisuutta Pirkanmaalla.

Kansallisen biodiversiteettistrategian ja toimintaohjelman (2013-2020) tavoitteet ovat edelleen voimassa

Ohjelmassa olisi hyvä huomata, että kansallisen biodiversiteettistrategian ja toimintaohjelman (2013-2020) tavoitteet ovat edelleen voimassa, vaikka niitä ei saavutettukaan. Nämä tavoitteet perustuvat vuoden 2020 kansainvälisen Biodiversiteettisopimuksen kansalliseen tulkintaan. Olisi arvokasta, jos kansallisille tavoitteille voitaisiin antaa alueellinen ja maakunnallinen tulkinta. Nyt nämä määrälliset tavoitteet eivät kuitenkaan ohjelmaluonnoksessa näy.

Biodiversiteettisopimuksen tavoitteista (Aichi targets) prosenttilukuja on vain kahdessa tavoitteessa (tavoitteet 11 ja 15). Tavoite 11 kuuluu: ”Vuoteen 2020 mennessä vähintään 17 % maa-alueista ja sisävesistä sekä 10 % rannikko- ja merialueista, erityisesti biodiversiteetin ja ekosysteemipalveluiden kannalta erityisen tärkeistä alueista, on suojeltu tehokkaasti ja yhdenvertaisesti hoidetun, ekologisesti edustavan ja hyvin kytkeytyneen suojelualueverkoston ja muiden alueisiin perustuvien suojelumenetelmien avulla. Suojelualueet on yhdistetty laajempiin maa- ja merimaisemiin.”

Tämä tavoite on edelleen voimassa. Todellisuudessa Pirkanmaalla ollaan tästä todella kaukana, sillä esimerkiksi metsä- ja kitumaista yhteensä vain 3,4 prosenttia (31 300 ha) on

lakisääteisesti suojeltu¹. Tämä on lähes sama pinta-ala, jonka verran metsälää on arvioitu jäävän rakentamisen alle, kun Pirkanmaan maakuntakaava 2040 toteutuu.

Tavoite 15 kuuluu: ”Vuoteen 2020 mennessä ekosysteemien palautuvuutta sekä biodiversiteetin merkitystä hiilivarastoille on vahvistettu suojelun ja ennallistamisen keinoin. Vähintään 15 % heikentyneistä ekosysteemeistä ennallistetaan, jonka avulla voidaan lieventää ilmastonmuutosta ja edistää siihen sopeutumista sekä taistella aavikoitumista vastaan.”

Tämäkin tavoite on edelleen voimassa. Mikä mahtaa olla heikentyneiden ekosysteemien ennallistamisprosentti Pirkanmaalla? Ehkä joitakin promilleja, jos sitäkään?

Useissa muissakin Aichi-tavoitteissa on sanamuotoja ("puolitetaan", "hidastetaan", "pysäytetään" ym.), joita voidaan arvioida määrällisesti, jos tiedetään lähtötilanne. Pirkanmaan bd-ohjelmaa varten on laadittu selvitys Pirkanmaan uhanalaisista lajeista ja luontotyypeistä, joten tässä tapauksessa lähtötilannekin tiedetään? Kyse on enää halusta määrittää tavoitteet.

Tavoitteita voidaan seurata indikaattorien avulla. Aichi-tavoitteet on tehty globaalilla tasolla, joten ne ovat väistämättä yleisiä. Sopimuksen jälkeen monessa jäsenmaassa on kuitenkin täsmennetty tavoitteita maan olosuhteet huomioon ottaen. Suomessa tämä on tehty kansallista biodiversiteettistrategiaa laadittaessa, ja Suomen 2020 tavoitteet löytyvät viimeisestä (2013–2020) kansallisesta biodiversiteettiohjelmasta. Esimerkkejä tavoitteiden toteutumisesta löytyy biodiversiteettiohjelmien toteutumisesta tehdyistä raporteista, jotka suuressa määrin perustuvat www.luonnontila.fi -indikaattoreihin.

Vaikka biodiversiteettisopimuksessa ja kansallisessa biodiversiteettistrategiassa olevia määrällisiä tavoitteita (2010 tavoitteet ja 2020 tavoitteet) ei saavutettu, syntyi kuitenkin runsaasti hyvää keskustelua. Toimenpideohjelmakin on vaikea tehdä konkreettiseksi, ellei tavoitteita esitetä ainakin jossain määrin kvantitatiivisina.

Miten ohjelman toteutumista on tarkoitus kuvata?

Strategiassa tulisi olla kuvattuna miten ohjelman toteutumista seurataan. Onko tarkoitus tehdä välitarkasteluja vai palataanko vasta arvioitaessa tilannetta vuonna 2030? Onko strategialla pysyvä ohjausryhmä, joka arvioi sen toteutumista?

¹

https://statdb.luke.fi/PXWeb/pxweb/fi/LUKE/LUKE__04%20Metsa__02%20Rakenne%20ja%20tuotanto__04%20Metsien%20suojelu/02_metsien-suojelu.px/table/tableViewLayout2/

Toimintaohjelman ja strategian arvioiminen kokonaisuutena

Ohjelman toteuttamiseksi laadittava toimintaohjelma konkretisoi strategiaa. Myös kansallisen BD-strategiankin yhteydessä on menetelty samoin. Kansallisen toimintaohjelman laati sama ryhmä kuin strategiankin. Toimintaohjelman toimenpiteissä mainittiin vastuutahot ja arvioitiin tarvittavia resursseja. BD-strategiaa ja toimintaohjelmaa arvioitiin myös yhtenä kokonaisuutena ennen Suomen maaraportin valmistelua. Tällaista lähestymistä voisi käyttää myös alueellisen tason työssä.

Pirkanmaalla 29.4.2022

Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry

Antti Virnes
puheenjohtaja

Anne Hirvonen
aluesihteri